



**Ummahan Yücel, Sevil Güner, Feza Seren**

Ege University, İzmir-Turkey

ummahan.yucel@ege.edu.tr; sevil.guner@ege.edu.tr; fezaseren@hotmail.com

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.4.1B0059	
ORCID ID	0000-0003-3531-8644	0000-0003-0711-8960
	0000-0002-2021-9558	
CORRESPONDING AUTHOR	Sevil Güner	

**15-49 YAŞ ARASI İKİ YAŞINDAN KÜÇÜK ÇOCUĞU OLAN KADINLARDA AİLE PLANLAMASI  
HİZMET KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**ÖZ**

Bu çalışma ile aile sağlığı merkezine başvuran iki yaş altında çocuğu olan 15-49 yaş arası kadınların aile planlaması yöntem kullanımlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kesitsel tipteki bu çalışma 2016 Mayıs-Ağustos ayları arasında İzmir ilinde 3 Aile Sağlığı Biriminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya bu birimlere kayıtlı, evli ve iki yaş altı çocuğa sahip toplam 378 kadın katılmıştır. Anket formu aracılığıyla toplanan veriler bilgisayarda Statistical Package for Social Science 16 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların ilk gebelik yaş ortalaması 22.6±3.9 (min.14-max.39), toplam gebelik sayısı ortalama 2.2±1.5 (min.1-max.10)'dir. Kadınların %87.2'sinin herhangi bir aile planlaması yöntemiyle korundukları belirlenmiştir. Kadınların modern yöntem kullanım oranı %73, yöntem kullanmayanların oranı ise %12.2'dir. Bu araştırma sonucunda iki yaşından küçük çocuğu olan kadınların etkili yöntem kullanım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Kadınların aile planlaması hizmet kullanımını etkileyen faktörleri belirleyen ve hizmet sunumunda birinci basamağın rolünü irdeleyen çalışmalara ihtiyaç vardır.

**Anahtar Kelimeler:** Aile Planlaması, Modern Aile Planlaması Yöntemi, Geleneksel Aile Planlaması Yöntem, Sağlık Hizmet Kullanımı, İzmir

**ASSESSMENT THE USE OF FAMILY PLANNING METHODS AND SERVICE RESOURCES AMONG  
WOMEN BETWEEN THE AGES OF 15-49 WHO HAVE CHILDREN UNDER TWO YEARS OLD**

**ABSTRACT**

In study, it is aimed to evaluate use of family planning methods and service resources among women between ages of 15-49 who have children under two years old. This cross-sectional study was conducted at 3 family health centers between May-August 2016 in İzmir. 378 women who were registered in these centers, married, have children under age of two participated in study. The data were analyzed on a computer using the Statistical Package for Social Science 16 package program. It has been determined that 87.2% of women are protected by any family planning method. The rate of modern method use of women is %73, the most common modern methods are the condom (%42), intrauterine device (%14) and traditional method is withdrawal (%26). 49% of women provide family planning services from the private sector. It has been determined that effective method use rates are low and primary health care system is not primary service source of among these women. There is a need for studies that examine the factors that affect women's use of family planning services and role of primary health care system service provider.

**Keywords:** Family Planning, Modern Family Planning Method, Traditional Family Planning Method, Use of Health Service, İzmir

**How to Cite:**

Yücel, U., Güner, S. ve Seren, F., (2018). 15-49 Yaş Arası İki Yaşından Küçük Çocuğu Olan Kadınlarda Aile Planlaması Hizmet Kullanımının Değerlendirilmesi, **Medical Sciences (NWSAMS)**, 13(4):120-128, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.4.1B0059.

## 1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Aile planlaması, birinci basamak sağlık kurumlarında verilen temel sağlık hizmetlerindedir. Anne-çocuk sağlığı için doğumdan sonra en az 24 ay tekrar gebe kalmamak önerilmektedir. İki gebelik arasındaki süre 24 aydan fazla olduğunda anne ölüm oranı %30'un üstünde, çocuk ölümü ise %10 oranında azalmaktadır [1]. Aile planlaması hizmetleri, ana-çocuk sağlığı göstergelerindeki iyileşmenin yanında yoksulluğun azaltılması gibi toplum açısından uzun vadeli olumlu sonuçları nedeniyle [2] halk sağlığı gündemindeki yerini korumaktadır. Türkiye'de 30 yılı aşkın bir süredir güvenli annelik programı doğrultusunda aile planlaması hizmetlerinin yaygınlaştırılarak riskli gebeliklerin önlenmesi, anne ve bebek sağlığı koruma politikaları izlenmektedir [3]. Buna rağmen günümüzde gebelikten korunmak isteyen çiftler arasında modern yöntem kullanımında hala önemli bir açık vardır. 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre ülkemizde modern yöntem kullanım oranı %47, geleneksel yöntem kullanımı %26 ve karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı %6'dır [5 ve 8].

## 2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Aile planlaması hizmetlerinin ulaşılabilir ve kapsayıcı olabilmesi için, birinci basamak sağlık personelleri tarafından danışmanlık yapılması ve nitelikli aile planlaması hizmeti sunumu oldukça önemlidir [4]. Yapılan çalışmalar pek çok ülkede ve Türkiye'de farklı nedenlerle etkili yöntem kullanımı önünde pek çok engel olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, aile sağlığı merkezine başvuran 15-49 yaş arası iki yaş altında çocuğu olan kadınların aile planlaması yöntem kullanımları ve yöntemi temin ettikleri hizmet kaynaklarını belirlemek amaçlanmıştır.

## 3. MATERYAL VE METOD (MATERIAL AND METHODS)

Kesitsel tipteki bu araştırma, İzmir Bornova ilçesine bağlı 25'nolu Mevlana Mahallesi, 24'nolu Çamdibi Mahallesi ve 5'nolu Kazım Dirik Mahallesi Aile Sağlığı Merkezilerinde, 15.05.2016-15.08.2016 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini üç aile sağlığı merkezindeki toplam 17 aile sağlığı birimine kayıtlı 15-49 yaş arası iki yaş altı çocuğu olan toplam 1942 kadın (25'nolu Mevlana Mahallesi Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı 962, 24'nolu Çamdibi Mahallesi Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı 680, 5'nolu Kazım Dirik Mahallesi Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı 300) oluşturmuştur. En az örneklem dahil edilmesi gereken kadın sayısı Epi Info 6 programında TNSA 2013'te 15-49 yaş arası kadınların halen kullanılan gebeliği önleyici yöntem oranı Türkiye'de %74.0 ve Ege Bölgesi'nde %76.8 referans alınarak 378 olarak (%99 güven aralığı, %1 hata payı) hesaplanmıştır. Örneklem grubundaki kadın sayısı aile sağlığı merkezine kayıtlı kadın sayısına göre tabakalı örnek seçim yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmaya 25'nolu Mevlana Mahallesi Aile Sağlığı Merkezi'nden 186, 24'nolu Çamdibi Mahallesi Aile Sağlığı Merkezinden 133, 5'nolu Kazım Dirik Mahallesi Aile Sağlığı Merkezinden 59 olmak üzere toplam 378 kadın dahil edilmiştir. Literatür doğrultusunda hazırlanan anket formunda sosyo-demografik özellikler, doğurganlık öyküsü, aile planlaması bilme durumu ve aile planlaması yöntem kullanımına yönelik 39 soru yer almıştır. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan onay alınmıştır (2016, Karar No:56). Ayrıca, araştırmanın yapıldığı birimlere başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlardan sözel onam alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi bilgisayarda Statistical Package for Social Science 16 (SPSS 16.0) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya

katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri, doğurganlık öyküleri, aile planlaması yöntemi bilme, kullanma ve hizmete ulaşma durumu sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

#### 4. BULGULAR VE TARTIŞMA (RESULTS AND DISCUSSION)

Kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde, yaşları 18 ile 42 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 27.8±5.04'tür ve yaş grubunun 25-29 yaş arasında yoğunlaştığı (%35.7) görülmektedir. Kadınların %31.8'i, eşlerinin %26.7'si ilkokul ve altı eğitime sahiptir.

Tablo 1. Araştırma grubunun sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

(Table 1. Distribution of research group by socio-demographic characteristics)

Özellikler	n	%
Yaş Grupları		
15-19	13	3.4
20-24	98	25.9
25-29	135	35.7
30-34	88	23.3
35-39	32	8.5
40-44	12	3.2
Eğitim Düzeyi		
Okur Yazar Olmayan	20	5.3
Okur Yazar, İlkokul Mezunu Değil	6	1.6
İlkokul Mezunu	94	24.9
Ortaokul Mezunu	89	23.5
Lise Mezunu	104	27.5
Yüksekokul Ve Üzeri	65	17.2
Eşin Eğitim Düzeyi		
Okur Yazar Olmayan	7	1.9
Okur Yazar, İlkokul Mezunu Değil	5	1.3
İlkokul Mezunu	89	23.5
Ortaokul Mezunu	93	24.6
Lise Mezunu	116	30.7
Yüksekokul ve Üzeri	68	18
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	308	81.5
Geniş Aile	70	18.5
Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	299	79.1
Çalışıyor	79	20.9
Eşin Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	11	2.9
Çalışıyor	367	97.1
Gelir Durumu		
Askeri Ücretten Az<1300	27	7.1
1300-1999	144	38.1
2000-2999	107	28.3
3000-3999	42	11.1
4000 Ve Üzeri	58	15.4
İzmir'de Yaşama Süresi		
≤5 Yıl	66	17.5
>5 Yıl	312	82.5
Toplam	378	100

Araştırma grubundaki kadınların %20.9'u ve eşlerinin %97.1'inin çalışmakta olup %45.2'sinin gelir düzeyi 2000 TL'nin altındadır. Kadınların %81.5'i çekirdek ailede ve %17.5'i beş yıldan daha az süredir İzmir'de yaşamaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Araştırma grubundaki kadınların doğurganlık özellikleri  
(Table 2. Fertility characteristics of women in the research group)

Özellikler	Ortalama±S.D.	Min.	Max.
İlk Adet Yaşı	13±1.3	9	21
Evlilik Yaşı	21±3.7	14	33
İlk Gebelik Yaşı	22.6±3.9	14	39
İlk Doğum Yaşı	23.5±3.8	15	40
Toplam Gebelik	2.2±1.5	1	10
Toplam Doğum Sayısı	1.8±1.01	1	6
İdeal Çocuk Sayısı	2.0±0.9	1	10

Kadınların doğurganlık özellikleri incelendiğinde ilk adet yaş ortalamasının 13±1.3 (min.9-max.21), evlilik yaşının 21±3.7 (min.14-max.33) olduğu görülmektedir. Kadınların ilk gebelik yaşı 22.6±3.9 (min.14-max.39), ilk doğum yaş ortalaması 23.5±3.8 (min.15-max.40)'dir. Kadınların toplam gebelik sayısı ortalama 2.2±1.5 (min.1-max.10) ve toplam doğum sayılarının ortalamaları 1.8±1.01 (min.1-max.6) olarak bulunmuştur. Kadınların ideal çocuk sayıları ortalama 2.0±0.9 (min.1-max.10)'dur (Tablo 2).

Çalışma grubunda yer alan kadınların %97.7'si herhangi bir yöntem bilmektedir (Tablo 3). TNSA 2013 verilerine göre evli kadınların tamamı en az bir tane gebeliği önleyici yöntemi duymuşlardır. Ülkemizde farklı illerde yapılan çalışmalar ve TNSA raporları incelendiğinde, kadınların herhangi bir yöntem bilme oranları yüksektir [9 ve 12]. Çalışmamızda kadınların en fazla bildikleri modern yöntemler sırasıyla RİA (%94.4), hap (%92.3) ve kondom (%89.4); geleneksel yöntemler ise geri çekme (%72.2) ve emzirme ile korunma (%45.5)'dir. TNSA 2013 verilerine göre, modern yöntemler arasında en çok bilinen ilk üç yöntem; RİA (%98), hap (%98) ve tüp ligasyonu (%93)'dur. Çalışmamızda tüp ligasyonun TNSA 2013'den farklı olarak en çok bilinen üç yöntem arasında yer almamasının nedeninin katılımcıların daha genç yaş grubunda olmalarından kaynaklandığı düşünülmüştür (35 yaş ve üzeri kadın oranı %11.7). Kadınların %60.5'i aile planlaması yöntemlerini arkadaş/akrabadan, %53'ü ebe/hemşireden, %30.4'ü aile sağlığı merkezinden öğrenmiştir (Tablo 3). Ülkemizde yapılan farklı çalışma sonuçları da benzer şekilde kadınların sağlık personeli dışındaki aile planlaması bilgi kaynakları arasında arkadaş, komşu, yakın çevre, aile bireyleri (%10-%63) [10, 11, 13 ve 17] ve medyanın (%5-%40) [10, 14, 16 ve 17] önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Çalışmada herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanan kadınların %73.4'ü modern yöntem kullanmaktadır (Tablo 3). Araştırma grubumuzda yer alan kadınların modern yöntem kullanma oranı TNSA 2013 (%47.4) raporuna göre yüksek, Urfa (%69.7) [12], Çorum (%72) [18] ve İzmir'de yapılan farklı çalışmalarda (%71) [19] ise çalışma bulgularımızla benzerdir. Araştırma grubundaki kadınların yaklaşık %65'inin 30 yaş ve altında olduğu ve araştırmanın iki yaşından küçük çocuğu olan kadınlar arasında yürütüldüğü göz önünde bulundurulduğunda modern yöntem kullanımı yetersizdir.

Tablo 3. Kadınların aile planlaması yöntem kullanma durumları ve yöntemi temin ettikleri hizmet kaynağı  
(Table 3. Women's family planning method and method of using the method they provide service source)

Kadınların Bildikleri Aile Planlaması Yöntemleri	n	%
Vazektomi	109	28.9
Tüp Ligasyon	250	68.5
Hap	349	92.3
Ria	357	94.4
İğne	273	72.2
Deri Altı İmplant	80	21.2
Kondom	338	89.4
Kadın Kondomu	43	11.4
Diyafram	33	8.7
Ertesi Gün Hapı	109	28.8
Emzirme	172	45.5
Takvim	84	22.2
Geri Çekme	292	72.2
Kadınların Aile Planlaması Yöntemlerini Nereden/Kimden Duydukları		
Devlet Hastanesi	36	9.5
Ana Çocuk Sağlığı Merkezi (AÇSAP)	36	9.5
Eğitim Araştırma Hastanesi	25	6.6
Aile Sağlığı Merkezi (ASM)	115	30.4
Üniversite Hastanesi	5	1.3
Özel Hastane/Özel Doktor	12	3.1
Eczane	10	2.6
Arkadaş/Akraba	229	60.5
Dükkan/Market	20	5.4
Ebe/Hemşire	200	53
Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Durumu		
Herhangi Bir Yöntem Kullanıyor	332	87.8
Modern Yöntem	244	73.5
Tüp ligasyon	19	5.7
Hap	20	6.0
RİA	48	14.4
İğne	15	4.5
Kondom	142	42.7
Geleneksel Yöntem	88	26.5
Emzirme İle	4	1.2
Geri Çekme	84	25.3
Kullanmıyorum	46	12.2
Yöntem Kullanmama Nedeni		
Emzirme	32	69.6
Eşi İstemiyor	6	13.0
Yöntem veya Kaynak Bilmiyor	4	8.9
Diğer	4	9.5
Yöntemi Temin Ettikleri Hizmet Kaynağı		
Devlet Hastanesi	12	4.1
Ana Çocuk Sağlığı Merkezi	74	24.7
Eğitim Araştırma Hastanesi	9	3.0
Aile Sağlığı Merkezi	57	19.1
Özel Hastane/Özel Doktor	11	3.7
Eczane	74	24.7
Dükkan/Market	62	20.7

Araştırma grubu tarafından en yaygın kullanılan modern yöntemler kondom (%42.7) ve RİA'dır (%14.4) (Tablo 3). TNSA raporlarına göre Türkiye'de kondom kullanımı yıllar içinde giderek artmış olup 1998'de %7.2 olan bu oran 2013'de %15.8'e yükselmiştir. RİA kullanımı ise

1998'de %19.8 iken 2013'de %16.8'e düşmüştür. Kondomun sağlık dışı kurumlardan temin edilmesinin kolay olması ve yan etkisinin bulunmaması kadınlar tarafından bu yöntemin tercih edilmesinde etkili olabilir. Çalışmamızda kadınların RİA kullanım oranı (%14.4) TNSA 2013 raporu (%17) ve ülkemizde daha önceki yıllarda yapılan farklı çalışmalarla (%18-%29) [11, 15, 17, 19 ve 20] karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. RİA kullanımının diğer çalışmalara göre düşük olmasının araştırma grubumuzda yer alan kadınların sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra ülkemizde aile planlaması hizmetlerinde yaşanan dönüşümün etkili olabileceği düşünülmüştür. Türkiye'de Sağlıkta Dönüşüm programı sonrasında birinci basamak sağlık hizmetlerinin finansman ve organizasyonunda yaşanan köklü değişime paralel olarak [21], son yıllarda kullanılan aile planlaması yöntemleri ve hizmet alınan yer açısından önemli değişiklikler olmuştur. Hizmeti kullananların talepleri sonucu oluşabilen bu değişimde hizmet arzından kaynaklanan engeller ya da zorluklar da etkili olabilmektedir. Ayrıca birinci basamakta verilen aile planlaması hizmetleri ve RİA uygulaması ile ilgili sorunların da kondom kullanımında artışa sebep olduğu düşünülmektedir. Aile hekimliği uygulamasının birinci basamak sağlık ortamını nasıl değiştirdiğini ele alan bir çalışmada, birinci basamakta aile planlaması hizmetlerinin kondom ve hap dağıtımıyla sınırlandırıldığını, malzeme temininde sorunlar yaşandığı ve RİA uygulamasının neredeyse ortadan kalktığı bildirilmiştir [22].

2010 yılında yayınlanan 27591 sayılı Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği'nde aile hekimliği birimleri A, B, C ve D olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Bu yönetmeliğe göre A ve B grubu aile hekimliği birimlerinde zorunlu olarak verilen RİA uygulama ve takibi hizmeti 2017 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile kaldırılmıştır. Bu değişiklikte birlikte performans kriterleri arasında da yer almayan RİA yönteminin birinci basamakta uygulanmasının daha da azalacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan son yıllarda ülkelerin sağlık harcamalarında meydana gelen artışla birlikte, sağlığa ayrılan kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını belirleyen maliyet-etkililik analizi (MEA) çalışmaları hızla artmaktadır. Ülkemizde yapılan ve aile planlaması yöntemlerinin maliyet-etkililiğinin değerlendirilmesini amaçlayan bir çalışmaya göre, RİA en maliyet-etkili yöntemdir. Tüp ligasyonu ve vazektomi gibi diğer etkili yöntemlerle karşılaştırıldığında RİA hem ucuz olması hem de geri dönüşlü bir yöntem olması açısından büyük bir avantaja sahiptir [23]. Plansız ve istenmeyen gebeliklerin topluma ve sağlık sistemine getirdiği yükler göz önünde bulundurulduğunda birinci basamak sağlık kurumlarında RİA uygulaması ile ilgili sınırlılıklar önemli bir sorundur.

Çalışmamızdaki kadınların aile planlaması yöntemlerini nerelerden temin ettiği incelendiğinde %24.7'sinin Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (AÇSAP) merkezlerinden, %24.7'sinin eczaneden, %20.7'sinin dükkan/marketten ve %19.1'inin ise aile sağlığı merkezinden temin ettikleri görülmektedir (Tablo 3). Çalışmamızda birinci basamağın yöntemin temin edildiği kaynak açısından ilk üç sırada yer almaması dikkat çekicidir. TNSA verilerine göre 2008'de modern yöntem kullananların %61'i, kullandıkları yöntemi kamu sektöründen, %35'i özel sektörden ve kalan %4'ü ise market, dükkan gibi diğer kaynaklardan temin ederken, 2013 yılında kamu sektöründen yöntem temini %56'ya düşmüş, özel sektör %37'ye ve market, dükkan gibi kaynaklar ise %6.6'ya yükselmiştir. Sağlık politikalarında ve sağlık hizmet sunum şeklindeki dönüşümün aile planlaması hizmetlerinde yöntemin temin edildiği yer açısından önemli bir değişime yol açtığı söylenebilir. Bununla birlikte, ülkemizde birinci basamak sağlık



hizmetlerindeki dönüşümün aile planlaması gibi temel sağlık hizmetlerine yansımaları değerlendiren çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir [21 ve 22]. Kadınların bu çalışmada geleneksel yöntem kullanma oranı %26.5'tir (Tablo 3). 2013 TNSA verilerinde de çalışmamızla benzer olarak bu oran %26'dır. Çalışmamızda herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanan kadınların %25.3'ü geri çekme yöntemi ile korunmaktadır. Türkiye'de son 30 yılda geri çekme yönteminin halen dört evli çiftten biri tarafından kullanıldığı ve bu oranın neredeyse değişmediği göze çarpmaktadır (1988 TNSA'da %25.7, 2013 TNSA'da 25.5). Kadınların yöntem kullanımını inceleyen benzer çalışma sonuçlarında, herhangi bir yöntem kullanan kadınlar arasında geri çekme yöntemi ilk sıradadır (%29-%36) [11, 15, 17 ve 20]. Çalışmalar geri çekme yöntemi ile korunan kadınlar arasında istenmeyen gebeliklerin ve kürtaj sıklığının yüksek olduğunu göstermektedir (%25-39) [7.24.25]. İstenmeyen bu sonuçların engellenmesi başta birinci basamak olmak üzere sağlık kurumlarının nitelikli ve yaygın aile planlaması hizmet sunumuyla mümkündür [22 ve 23]. İki yaşın altında çocuğu olan kadınların dahil edildiği bu araştırmada kadınların %12.2'si gebe kalmak istemediği halde hiçbir yöntem kullanmamaktadır (Tablo 3). Yöntem kullanmayan kadınların neden kullanmadıkları incelendiğinde %69.6'sının emzirme nedeniyle, %13'ünün eşi istemediği için ve %8.9'unun yöntemi ve kaynağı bilmediği için aile planlaması yöntemi kullanmadıkları görülmüştür. Başka bir çalışmada da [26] bizim çalışmamızla benzer şekilde, kadınların herhangi bir gebeliği önleyici yöntem kullanmama nedenleri arasında emzirme ilk sırada (%47.1) yer almaktadır (Tablo 3).

##### **5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)**

Sonuç olarak; son iki yıl içinde doğum yapmış kadınların dahil edildiği bu çalışmada modern yöntem kullanımı ve aile planlaması konusunda bilgi açığı olduğu görülmüştür. Kadınlar aile planlaması yöntemlerini çoğunlukla kamu ve birinci basamak sağlık kurumları dışından temin etmektedir. Aile planlaması hizmetlerinin birinci basamakta ağırlıklı olarak AÇSAP'lardan temin edildiği, ASM'lerden yöntem temininin düşük olduğu görülmüştür. Eczane, dükkan/marketten yöntem temin etme düzeyi oldukça yüksektir. Kadınların modern yöntem kullanımını etkileyen faktörleri ve aile planlaması hizmet kullanımının önündeki engelleri saptamaya yönelik çalışmalara gereksinim vardır. Ayrıca birinci basamak sağlık hizmet sunumunda yaşanan dönüşümün aile planlaması hizmetlerine yansımaları değerlendiren çalışmalar yapılmalıdır.

##### **KAYNAKLAR (REFERENCES)**

1. Mehata, S., Paudel, Y.R., Mehta, R., Dariang, M., Poudel, R., and Barnett, S., (2014). Unmet Need for Family Planning in Nepal During the First Two Years Postpartum. Hindawi Publishing Corporation BioMed Research International, ss:1-9. DOI: <http://dx.doi.org/10.1155/2014/649567>.
2. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, (2015). Trends in Contraceptive Use Worldwide. 1-63. (ST/ESA/SER.A/349)
3. Büyükkayacı, D.N. ve Yılmazel, G., (2004). Doğum Sonrası Ev Ziyaretleri Yoluyla Verilen Aile Planlaması Danışmanlığının Etkili Aile Planlaması Yöntemi Kullanımına Etkisi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt:11, Sayı:2, ss:52-8.
4. Aylaz, R., Yekeler, B., Çam, H.H. ve Güneş, G., (2009). Ebelerin Doğal Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Bilgi Tutum ve Yöntemleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:10, ss:151-164.



5. Campbell, M., Sahin-Hodogluğil N.N., and Potts, M., (2006). Barriers to Fertility Regulation: A Review of The Literature. *Studies in Family Planning* Cilt:37, Sayı:2, ss:87-98. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1728-4465.2006.00088.x>
6. Koç, İ., (2000). Determinants of Contraceptive Use and Method Choice in Turkey. *Journal of Biosocial Science*, Cilt:32, Sayı:3, ss:329-42.
7. Şahin, S., Cevahir, R. ve Cefariye, S., (2006). Sakarya Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'ne İsteğe Bağlı Kürtaj İçin Başvuran Kadınların Değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, ss:17-32.
8. Saleem, A. ve Pasha, G.R., (2008). Women's Reproductive Autonomy And Barriers to Contraceptive Use in Pakistan. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, Cilt:13, Sayı:1, ss:83-9.
9. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, (2014). 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, ss:75-94.
10. Erenel, A.Ş., Kavlak, T. ve Bingöl, B., (2011). Kadınların Doğum Sonrası Altı Ay Sonunda Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Durumu. *Van Tıp Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2, ss:68-76.
11. Sağıroğlu, P.Ç., Eray, İ.K., Yurdakul, F.E. ve Yavuz, A.F., (2017). Kadınların Kontraseptif Tercihleri ve Yöntem Kullanırken Gebe Kalma Durumlarının Değerlendirilmesi. *Ankara Med J*, Cilt:1, Sayı:21, ss:21-8. DOI: 10.17098/amj.62695.
12. Gözükara, F., Kabalcıoğlu, F. ve Ersin, F., (2015). Şanlıurfa İlinde Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, Sayı:1, ss:9-16.
13. Mayda, A.S., Arslan, T., Bozkurt, H.B., Dedeli, İ. ve Özkan, M.Ö., (2005). Düzce İli Kalıcı Konutlar Bölgesinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Yöntem Kullanma Oranları ve Tercih Nedenleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, Cilt:4, Sayı:5, ss:265-79.
14. Bostancı, M.S., (2011). Doğu Anadolu Bölgesindeki Bir İlçede Kadınların Kullandıkları Kontraseptif Yöntemleri İçin Bilgi Kaynakları ve İstenmeyen Gebeliklerle İlişkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, Cilt:38, Sayı:2, ss:202-7. DOI: 10.5798/diclemedj.0921.2011.02.0015.
15. Oltuoğlu, H. ve Başer, M., (2012). Malatya İl Merkezinde Yaşayan Evli Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yöntemleri ve Seçme Nedenlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:3, ss:167-74.
16. Eryılmaz, N. ve Ege, E., (2016). Doğum Sonu Dönemdeki Kadınların Aile Planlaması Konusundaki Tutumları ve İlişkili Faktörler. *Journal of Human Sciences*, Cilt:13, Sayı:2, ss:3389-401. DOI: 10.14687/jhs.v13i2.3812.
17. Öztaş, Ö., Artantaş, A.B., Tetik, B.K., Yalçıntaş, A., Üstü, Y. ve Uğurlu, M., (2015). 18-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Üreme Sağlığı ve Kontrasepsiyon Hakkındaki Bilgi Tutum ve Davranışları. *Ankara Med J*, Cilt:15, Sayı:2, ss:67-76.
18. Koçak, D.Y., Duman, N.B., Topuz, Ş., Yılmazel, G., Güngör, T. ve Başçı, A.B., (2016). Üreme Çağındaki Kadınların Acil Kontrasepsiyon ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, Cilt:13, Sayı:3, ss:112-6.
19. Çetişli, N.E., Top, E.D., Arkan, G., Kaba, F. ve Ertop, F., (2016). Evli Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yönteminin Cinsel Yaşam ve Benlik Saygısına Etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, Cilt:13, Sayı:2, ss:101-6.



20. Keskin, D.D. ve Keskin. S., (2015). Aile Planlaması: Geleneksel ve Modern Yöntemler. Selçuk Tıp Dergisi, Cilt:31, Sayı:4, ss:351-4.
21. Akman, M., (2014). Türkiye'de Birinci Basamağın Gücü. Türk Aile Hek. Dergi, Cilt:18, Sayı:2, ss:70-8.
22. Çiçeklioğlu, M., Öcek, Z., Yücel, U., Özdemir, R., Türk, M. ve Taner, Ş., (2013). Aile Hekimliği Birinci Basamak Sağlık Ortamını Nasıl Dönüştürdü? (Ed. Zeliha Öcek, Meltem Çiçeklioğlu). Birinci Baskı, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, Ankara, ss:74-5. ISBN 978-605-5867-77-5
23. Çetin, E., Şahin, İ. ve Balçık, P.Y., (2004). Türkiye'de Aile Planlaması Yöntemlerinin Maliyet-Etkililik Analizi. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:32, Sayı:1, ss:73-86.
24. Yılmaz, S.D., Ege, E., Akın, B. ve Çelik, Ç., (2010). 15-49 Yaş Kadınların Kürtaj Nedenleri ve Kontraseptif Tercihleri. İ.Ü.F.N. Hem. Derg, Cilt:18, Sayı:3, ss:156-63.
25. Ersoy, E., Karasu, Y., Çelik, E.Y., Ersoy, A.Ö., Tokmak, A. ve Taşçı, Y., (2015). Gebeliği Plansız Kadınların Kişisel Özellikleri ve Kontrasepsiyon Hakkındaki Düşünceleri. Journal of Clinical and Experimental Investigations, Cilt:6, Sayı:3, ss:250-5.
26. Gölbaşı, Z., Tümay, H.S., Koç, D. ve Yıldız, H., (2005). Bir Sağlık Ocağı Bölgesindeki Kadınların Postpartum Dönemde Gebelikten Korunma Durumları ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, ss:29-38.